

велетенські занедбані мовні стайні. Повернути мові всю її оригінальність, самодостатність, незалежність.

І то без розрахунку на велику плату, а з покликання захистити найвищу цінність свою і свого народу.

Тож для чого потрібна «Типологія помилок»?

Вона є додатковим потужним стимулом для прориву кожного студента (не лише журналіста й редактора) до осягнення мови як своєї інтелектуальної і професійної сутності.

Це має підвищити мовну компетентність редактора (журналіста, педагога), допомогти виробити свідоме сприйняття процесів, що відбуваються в живій мові, сприяти становленню дійового типу особистості, яка, знаючи ці процеси, стає не байдужим споживачем готових форм мови, а активним творцем мовної дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної девіатології / Ф.С. Бацевич. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 236 с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник / Ф.С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
3. Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування. Практичний словник-довідник журналіста / А.О. Капелюшний. – Л. : ПАІС, 2002. – 576 с.
4. Куляс П.П. Система – проти автоматизму суржику : редакторський погляд : навч. пос. / П.П. Куляс. – К. – Кіровоград, 2009. – 180 с.
5. Куляс П.П. Типологія помилок у корекційних таблицях : навч. пос. / П.П. Куляс. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – 168 с.
6. Леонтьев А.А. Некоторые проблемы обучения рус. языку как иностр-му (Психолінгв. очерки). – М. : МГУ, 1970. – С. 15
7. Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посібник / З.В. Партико. – Л. : Афіша, 2004. – 416 с.
8. Руда О.Г. Комунікативні девіації в умовах українсько-російського білінгвізму : монографія / О.Г. Руда – К., 2009. – 196 с.
9. Українська мова в ХХ ст.: історія лінгвоциду / За ред. Л. Масенко. – К. : ВД НаукМА, 2005. – 399 с.

Kulas P. Errors language as a tool for research

In the article the term «phenomenon mistakes» and «classification errors», described their importance in practice editors science of editing discipline «Typology of mistakes».

Keywords: editing error, deviation, causes errors typology (classification) errors.

УДК 070.41:81'255

О.В. ХАРЧУК
канд. філол. наук

РОБОТА РЕДАКТОРА НАД ПЕРЕКЛАДОМ

Розглянуто проблеми редагування перекладної художньої і навчальної літератури, завдання редактора у роботі над текстом перекладу, співпраця редактора з перекладачем.

Ключові слова: переклад, редактор перекладу, художній переклад, переклад навчальної літератури.

Читати поганий переклад доброго твору – все одно що насолоджуватися прекрасними краєвидами, заваленими купами сміття.

Катерина Ботанова [2,19]

Перекладна книга... Коли вона з'явилася на етнічних українських землях і чому? Відповідати на це запитання водночас просто і непросто. Просто, бо відомий факт, що з періоду так званої сакральної книги (розпочався з X століття) бібліотеки головних соборів Києва Десятинного і Софійського мали велику кількість книг грецьких і латинських, з яких здійснювалися переклади [5, 176; 17,188]. На сьогодні в науковій літературі висловлюються думки, що про український художній переклад можна говорити з «епохи бронзи, тобто III – II тис. до н. е.» [10,5]. Однак це лише припущення, бо писемних пам'яток цієї доби немає. А вже з XI ст. «на Русі у великій кількості з'являється перекладна література. Як на початковий етап входження країни в сферу впливу нової релігії її перелік доволі довгий» [17, 41].

Сьогодні уявити культурне життя України без перекладної книги неможливо. «Переклади збагачують не лише цільову літературу, а й загальну скарбницю світової літератури. А світова література є не лише сумою найкращого з національних письменств. Це – нова якість, що виникає завдяки свідомому обміну культурними цінностями між народами» [6, 7]. Відомий дослідник художнього перекладу М. Стріха, відзначаючи важливість перекладів світової літератури українською мовою, звернув увагу, серед інших, на важливу проблему сьогодення: «...в незалежній Україні вже нікому наче й немає потреби доводити природність появи по-українському Данте чи Шекспіра. (Інша річ, що Данте й Шекспіром сьогодні взагалі майже не цікавляться – ні по-українськи, ні по-російському, ні в оригіналі...)» [15, 313]. Знаю, що таку нецікавість до перекладів світової літератури ми вже долаємо.

Складний шлях пройшло перекладознавство від свого зародження і аж до середини XX ст., саме часу, коли після другої світової війни завдяки М.Т. Рильському почала створюватися школа українського перекладу, а після його смерті Г.П. Кочур став «неформальним лідером неформальної школи українського перекладу» [15, 255], яка неодмінно асоціюється з іменами тих самих М. Рильського і Г. Кочура, В. Мисика, В. Іванова, М. Лукаша, Бориса Тена, Ю. Лісняка, В. Митрофанова, А. Содомори, Д. Паламарчука, М. Новикової, С. Стріхи та ін.

Редагування перекладу – справа складна, вона вимагає глибоких знань загальної теорії редагування, а також знань, пов'язаних з теорією і практикою перекладу.

Яким же повинен бути редактор перекладу, що він має знати, наскільки об'єктивно може оцінити якість перекладу і що зробити (якщо це потрібно) для його поліпшення?

Якби можна було дати однозначні відповіді на такі запитання, все було б надто просто... Редагування – творчий процес, тому легких шляхів годі шукати. Це зовсім не означає, що недосвідченого редактора перекладу кинули у вир роботи і нехай виборсується сам. Теоретична озброєність редактора і відпрацьована практика редагування – важлива складова успіху. А ще правильний вибір тексту для редагування; чітке уявлення про епоху, в якій жив і творив автор; досконале знання мови, на яку перекладено твір; співпраця з перекладачем, розуміння його творчого почерку і, можливо, співпраця з автором.

Уже стали підручковими шість запитань, що їх виклав у середині ХХ ст. англійський теоретик перекладу Теодор Сейворі. Ці запитання має ставити собі перекладач і намагатися давати відповіді на них щоразу перед початком і під час роботи над перекладом. Хотілося б, щоб і редактор замислювався над цими запитаннями та мав на них переконливу відповідь. Це такі запитання, як:

1. Що головніше в перекладі: слова чи думки першотвору?
2. Переклад має читатися як оригінал чи як переклад?
3. Що має відтворювати переклад: стиль оригіналу чи стиль перекладача?
4. Який твір має представити перекладач: сучасний оригіналові чи сучасний перекладачеві?
5. Чи припустимі в перекладі додатки й пропуски?
6. Яким має бути переклад поезії: прозовий чи поетичний? [13].

Спробуємо далі відповісти на ці запитання. Якість редагування перекладу великою мірою залежить від того, наскільки якісно зроблено сам переклад, редагувати погані переклади надзвичайно важко та й, очевидно, немає сенсу. Відомий англійський перекладач Віра Річ в інтерв'ю журналові «Сучасність» сказала: «Перекладач мусить мати здатність ховати себе в перекладі, не виставляти свої слова, свої думки тощо. Переклад – це вікно, крізь яке мусить сяяти світло твору-оригіналу. І це віконце має бути створене з найчистішого у світі скла» [12, 62]. Може постати закономірне запитання: а що ж тоді робити редакторові, коли переклад хороший? Можливо, і редактор не потрібний? Відповідь знайдено у тієї ж Віри Річ: «Переклад для мене асоціюється зі словами “передача, трансмісія, перенесення”. Це перехід променя світла крізь гранульовану склянку, це перенесення радіохвильового сигналу, причому сам сигнал треба підсилити, а всі “шуми” зменшити, наскільки це можливо»... [12, 63]. Ось таке завдання ліквідувати «шуми» і підсилювати сигнали має ставити перед собою редактор. Редактор потрібен всім – і молодим, недосвідченим, і досвідченим перекладачам, адже саме редактор часто може бути генератором творчості перекладача, коли під час спільної роботи зверне його увагу на якусь неточність, незрозумілість або прикру помилку. «Насправді, я можу вас у цьому запевнити, жодний переклад не можна бути

досконалим. Проте я відкрила для себе те, що в багатьох випадках його можна дуже сильно наблизити до оригіналу» [12, 57-58].

Розумні, талановиті перекладачі дослухаються до порад редактора, адже коректне зауваження викликає бажання поміркувати, зважити варіанти, доопрацювати. Наслідком такої творчої енергії перекладача, народженої у співпраці з редактором, постає новий, більш точний і красивий варіант. Не можна доручати редагувати переклад редакторові, якщо не доведено, що він знає мову твору-оригіналу не гірше (а можливо, і краще) від перекладача. Адже якісним переклад буде лише тоді, коли перекладач не вдаватиметься до творчого перероблення окремих фрагментів або й усього авторського тексту. Проте знати мову твору-оригіналу зовсім не означає для редактора бути фахівцем високого класу. Дуже важливо – знати українську мову, тобто мову, на яку переклад зроблено. Це знання не може обмежуватися правилами написання і пунктуації, доцільним слововживанням і вмінням побудувати речення. Лише активне володіння мовою, знання редактором її стилістики, художніх засобів вираження – запорука успіху в роботі.

Не завжди редактор може запропонувати потрібний варіант (та від нього цього ніхто і не вимагає), величезна заслуга редактора в тому, що він побачив слабке місце, звернув на нього увагу перекладача. Часто такі зауваження допомагають перекладачеві вдосконалити текст краще, ніж однозначний варіант, категорично запропонований самовпевненим редактором. Редактор перекладу – вдумливий і доброзичливий помічник перекладача, він з повагою ставиться до його праці і щиро хоче, щоб читач оцінив її якнайкраще.

З чого ж починати редакторів роботу над перекладом? Насамперед редактор має прочитати увесь текст перекладу. Саме редактор – перший вдумливий читач перекладу і перший його рецензент. Який переклад тримає редактор? Чи відтворює він ідейно-стилістичну своєрідність авторського тексту? А прояви індивідуальної стилістично манери перекладача? Чи не суперечать вони індивідуально-авторському стилю, епосі і подіям, що їх описує автор? На цьому етапі редактор має спланувати і, можливо, спрогнозувати свою подальшу роботу. І тільки тоді, коли між редактором і перекладачем досягнуте взаєморозуміння (або мовчазне, або навіть у серйозних суперечках і сумнівах), редактор переходить до другого етапу роботи над перекладом – безпосереднього редагування. Дослідники зазначають, що на сьогодні редагування перекладів та співпраця перекладача і редактора – проблема важлива і наболіла, так само, як і редагування оригінальної літератури та співпраця автора і редактора. Взаєморозуміння перекладача і редактора – запорука успіху.

Яку методику редагування обере редактор – відразу виправляти ручкою чи працювати олівцем – не важливо, бо вся увага має бути спрямована: 1) на вдосконалення, на творчість, на захист авторського слова і авторського стилю; 2) на адекватне сприйняття тексту українським читачем; 3) на цілковите відтворення країни, епохи і подій, описаних автором; 4) на дотримання творчої манери перекладача. Редактор – помічник, порадник, але в жодному разі він не

заступає собою перекладача, кожен з них виконує свою роботу. Робота редактора складна і багатоаспектна, адже він має реагувати на пропуски в тексті або зайві слова, на неправильно переданий зміст оригіналу тощо.

Загальна методика редагування перекладу характерна для усіх видів і жанрів літератури, проте художній текст порівняно з науковим матиме свої особливості редагування; ще інші підходи до редагування перекладів офіційних видань, навчальної літератури, нормативно-правових актів, довідкових та ін. текстів: «дивним, навіть неприродним було б, якби у тому неосяжному діапазоні перекладач однаково міг перевтілюватися – віддавати почуттєвий світ найрізноманітніших авторів. Не будь-яку музику з однаковим натхненням інтерпретує виконавець, не всі ролі – актор, не всі твори – перекладач, як і не всі теми опрацьовує автор. У кожного є те, що йому “підходить”, що відповідає його вдачі; тут, якщо мовою Сковороди, потрібна “сродність” – хто до чого народився» [16, 207]. Додамо до цього, що не будь-які тексти перекладної літератури однаково кваліфіковано може редагувати редактор. Тут теж має значення «сродність».

Так, редагування *перекладів художніх творів* – складна справа і посильна не кожному редакторові.

Щоб дослідити історію художнього перекладу, на переконання Р. Зорівчак, потрібно здійснити чітку класифікацію перекладацьких жанрів. Такі перекладознавці, як зокрема О.І. Чередниченко, В.Д. Радчук, П.О. Бех, О.В. Дзера, розробляли жанрову теорію перекладу. Згідно з теорією полісистеми О.В. Дзери, важливою є не тільки відповідність перекладу оригіналові, а й функціонування перекладного тексту в умовах культури-сприймача та співвідношення з цілим комплексом її оригінальних і перекладних творів. В.Н. Комісаров вважає, що адекватний переклад повинен відповідати загальноприйнятій нормі перекладу, тобто кожна літературна епоха кожної нації відпрацьовує, а згодом переглядає свої критерії адекватності / неадекватності.

Оцінювати значення перекладу редактор має не з позицій сьогодення, а з позицій відповідного історичного періоду в розвитку народу, в розвитку його культури, літератури, мови, освіти, історії, законодавчої бази тощо.

На сьогодні маємо різні підходи до теорії, історії, практики перекладу: теорія В.Н. Комісарова, культурологічна теорія інтерпретації художнього перекладу Г.В. Чернова, теорія тотального перекладу П.П. Торопа, теорія полісистеми П. Турі та І. Івена-Зогара, теорія та історія перекладу Р. Зорівчак та ін. Чи повинен знати усе це редактор? Для редактора високого класу, професіонала таке питання риторичне. А як редакторові-початківцю досягти вершин знання? Відповідь лише одна – потрібно мати велике бажання бути майстром, і тоді секрети редакторської майстерності поступово відкриватимуться. Ось як про один конкретний момент роботи над перекладом А.П. Чехова говорив незабутній Б. Антоненко-Давидович:

«Щоб перекласти такого письменника, як Чехов, зберігши в українському тексті його лагідний гумор, журну усмішку, тонку іронію і глибокий підтекст,

треба використати все багатство української мови, а для цього, очевидно, треба бути насамперед добре обізнаним з ним.

Перекладаючи “Палату № 6” А.П. Чехова, яка потім багато разів перевидавалася в моєму перекладі, я несподівано наскочив на одну серйозну перешкоду. Трапилась мені в російському оригіналі широко відома в дореволюційній Росії приказка: “От сумы да от тюрьмы не зарекайся”. Я кинувся шукати відповідника по словниках, фольклорних збірниках, етнографічних записках, але ніде нічого підхожого не знайшов. Цю приказку створили специфічні умови поміщицько-купецько-поліцейської Росії, де кожна чесна людина не була гарантована від наслідків здириства й сваволі можновладців. Що робити? Перекласти дослівно: від торби та від тюрми не зарікайся? Не звучить! Довго я мучився над цією простою приказкою, відповідної якій не створив український народ, дарма що був під одним пресом Російської імперії разом з братній російським народом. Я не дав собі іншої ради, як штучно створити нову українську приказку. Але треба було зробити так, щоб ця штучність відчувалась би щонайменше, щоб нова приказка була складена в дусі наших народних приказок. Прикинувши в пам’яті все, що я знав з нашого фольклору, я написав: «Жебрачої долі та арештантської неволі не зарікайся». Либонь, зазвучало нарешті?.. Принаймні *редакторат* (виділення наше – О.Х.) збірки перекладів творів Чехова схвалив цю приказку» [1].

Такий влучний переклад приказки Б. Антоненка-Давидовича – результат творчих шукань. Редагування перекладу – це також творчий пошук, результатом якого має стати якнайкраще донесення тексту-оригіналу до читача, вміння максимально зберегти смислову інформацію. Тож над цим і працює редактор (разом з перекладачем, можливо, і з автором).

Часто ринок диктує свої вимоги видавцям, вони змушені відмовлятися від редактора перекладу, оскільки це здорожчує видання, уповільнює його підготовку, а тому маємо ситуацію, коли «переклади робляться гарячково, за кілька місяців, і питання якості має схильність розчинитися у питанні змагання з часом» [6, 7]. Відсутність кваліфікованого (а почасти просто будь-якого) редактора в книзі неодмінно позначається на якості видання... Редактор, незважаючи на всі заперечення окремих авторів і перекладачів, потрібен, оскільки великою мірою від нього часто залежить високий рівень видання. Прикладів помилок у перекладах досить багато. Такі переклади, а отже, і самі книжки називають мертвими [2, 19]. Богдана Матіяш, аналізуючи роман Фредерика Бегбедера «Windows on the World», присвячений трагедії веж-близнюків, пише: «...мені нітрохи не імпонують мало не кафкіанське перетворення на жінку згадуваного у книжці Езри Павнда (перекладач сміливо пише про нього в жіночому роді) або алюзія на Селінджерового «Ловця в житті», передана як “ловець в іржі”» [9, 19]. Переконана, не міг не знати перекладач відомого американсько поета, перекладача Езру Паунда (Павнда), прикра помилка трапилася, можливо, через неуважність або через відсутність редактора-фахівця. Думаю, якби був такий редактор, то й «Ловець у житті» (інший переклад назви твору Джерома Д. Селінджера «Над прірвою в житті» не

став би «Ловцем в іржі». Трапляються ситуації, коли перекладач добре знає мову оригіналу, проте не знає так, як належить, мови української. Тоді редакторів доводиться виправляти недолугу лексику, синтаксис, а часто навіть переписувати частини тексту, бо «незнання мови, на яку перекладаєш, виключає всяку можливість успіху, навіть при бездоганному володінні мовою оригіналу» [15, 299]. Очевидно, що такі перекладачі забувають про свою відповідальність і перекладають роботу на редактора (він, редактор, нехай доопрацює). З другого боку, трапляються перекладачі самовпевнені у своєму професіоналізмі, вони безпідставно вважають, що їм редактор не потрібний, що роботу ніхто краще виконати не може. Практика показує, що це далеко не завжди так. Та найбільша біда наших видавництв – відсутність професійного редактора, хоча його прізвище і зазначають у книзі.

Після виходу українського перекладу роману одного з найвідоміших письменників нашого часу лауреата Нобелівської премії Орхана Памука «Сніг» у пресі з'явилися статті, в яких досить гостро критикувався переклад твору, зауважувалося саме на тому, що перекладач не відчуває мови і стилю оригіналу, погано орієнтується в турецькій дійсності та історії і багато іншого. Немає де правди діти, переклад насичений русизмами і помилками, стилістичними невідповідностями, нерозумінням значення окремих українських слів (для розуміння цього зовсім не обов'язково знати турецьку мову, досить знати українську), про що чимало написано в критичних статтях. Відзначимо на додаток до аналізованих, наприклад, ще й такі: 1. «*Навіть не обзиваючись одне до одного, налякані пасажири розглядали заметені снігом вулиці злиднених містечок...*» [11, 7]. 2. «*Та темрява, яка привертала очі до снігу за вікном, огортала мозок тишею сніжинок, ніби якось тюль, – ані голова, ані пам'ять більше не сприймали оповідей про вбогість та злидні*». [11, 16]. 3. «*На постерах, що висіли позаду них, Ататюрк нагадував про значення залізничної дороги. А влада намагалася залякати дівчат, що збиралися покінчити життя самогубством*» [11, 92]. 4. «*Іншими словами, ти стверджуєш, що в душі все одно любите бідолашну, на якій за скоєне лежить прокляття ісламу?*» [11, 125]. 5. «*...інколи він проходився по секс-шопам і заглядав у тісні кімнатки...*» [11, 284] 6. «*...основну роль у театрі гратимуть не їхні слова, а те, що вони покажуть глядачеві*» [11, 386]. 7. «*Ка був радий, що спекався Ладжіверта, однак відразу після їхньої зустрічі відчув, що його з ним поєднують якісь прокляті узи*» [11, 392] та ін. Шкода, що сприймання читачем цього надзвичайно цікавого твору порушується прикрими невідповідностями і помилками. Адже, здається, так просто написати правильно: *один до одного, якийсь тюль, залізниця, інакше кажучи, секс-шопами або по секс-шопах, відіграватимуть, пуга*. Редактор у виданні не зазначений, а він був би не зайвим.

А ось приклад добре оформленого окремого видання – дитячої казки. Коментарі зайві, бо помилок багато і більшість із них – суцільні кальки з російської мови. Є в тексті і дивні «новотвори», і невідповідність реаліям життя

тощо. У виданні зазначені автор і перекладач, проте читати таку казку дитині не можна. Виникає запитання: кому потрібні такі книжки?!

Бридке каченя

Біля води під лопухами на яйцях сиділа качка. Якось чудового ранку яєчні шкаралупи затріскотіли і з'явилися жовтенькі каченята. А одна яйце, що скидалося на яйце индика, залишилося цілим. Але ось і воно розколалося.

«Пі! пі-і!» – і з'явилася величезне пташеня.

– Страх який великий! – промовила качка, оглянувши його. І зовсім не скидається на останніх.

На другий день качка узялася вести своїх дітей на пташиний двір. Що тут був за гомін і галас!

Мешканці двору зразу не влюбили велике і чудернацьке каченя. Качки клювали його, кури щипали, усі надсміхалися.

Не витримало каченя, пробігло через двір і пустилося навітки. Довго бігло каченя, поки на опинилося на болоті, де жили дикі качки.

Раптом заgrimіли постріли. Болото зо всіх боків охонили мисливці, звідусіль чулося собаче гавкання. І каченя пожалкувало, що покинуло пташиний двір. Перелякане у смерть, воно хотіло було сховати голову під крило, як перед ним з'явилася мисливська собака. Вона подивилася на бридке каченя і... щезла в очереті.

«Навіть собаці противно вкусити мене!» – подумало каченя, переводячи дух.

Тільки ввечері стрілянина вщухла і воно вибралося із болота.

Ближче до ночі каченя добігло до бідної хатинки. Крізь щілину в двері воно прослизнуло всередину. Тут жила бабуся з котом і курицею. Каченяті дали притулок, але воно все сумувало. Йому страшенно хотілося поплавати, пониряти, та кіт з курицею цього не розуміли. І тоді каченя пішло...

Воно оселилося на озері, хоча тут усі, як і раніше, зневажали його за бридкість. Так пройшла зима, скоро знову пригріло сонечно, прийшла весна, і все навкруги розцвіло. Вирісло і бридке каченя.

Якось воно побачило красуней-лебідей. Каченя пливло їм назустріч і раптом, помітивши своє відображення у прозорій воді, зрозуміло, що із бридкого каченя воно перетворилося в прекрасного білого лебідя! Дорослі лебіді підпливли до нього поближче і з захопленням схилили голови.

Чи могло каченя мріяти про таке раніше? Він був щасливим, але ніскільки не загордився – добре серце не знає гордині. [3].

Редагування перекладів навчальної літератури ставить перед редактором особливе завдання – вивірити все. Підручник – авторитетне для учня видання, він запам'ятовує лексику підручника, збагачується знанням значень нових слів, використовує їх у своєму мовленні. Та не завжди підручник – зразок для наслідування:

«Адже тут що головне: тут не скупість, не скаредність головне, а тон усього цього» [7, 70]. Російська лексема «скаредность» перекладається українською мовою як «скнарість». Або: «У ній вивчається напрочуд різноманітний тваринний світ: від корів, які ремигають на пасовищах, до електричних вугрів, що іскряться в Амазонці [7, 6]. Очевидно, що перекладено неправильно, бо на пасовищах не ремигають, а наповнюють шлунок. Ремигають згодом, коли шлунок переповнений [14, VIII, 501]. Розумію, що

помилка вкралася від неувважності або від небажання перевірити значення слова.

У передмові до книги «Сучасний вступ до міжнародного права» написано: «Але я б волав (виділення наше – О.Х.) засвідчити свою глибоку повагу до Майкла Ейкхерста, який зробив великий внесок у навчання міжнародному праву та його вивчення завдяки також багатьом чудовим публікаціям, які він написав, і який у збірнику есе, присвяченому його пам'яті, був названий своїми британськими колегами „одним з найобдарованіших фахівців з міжнародного права свого покоління”». І далі, один з розділів видання називається: «Безпідставна затримка і неналежна поведінка потерплого (виділення наше – О.Х.) чужинця», де сказано:

«Позов відхилятиметься, якщо держава-позивач подає його із безпідставною затримкою. Далі, іноді доводять, що держава не може подавати позов від імені потерплого (виділення наше – О.Х.) громадянина, якщо він потерпає внаслідок залучення до неналежної діяльності – або, як то пишнobarвно кажуть, „якщо його руки не чисті”. Це, певно, є слушним, але лише за умови, що школа, яку потерпає громадянин (виділення наше – О.Х.), приблизно відповідає неналежності його дій».

А в розділі «Наслідки міжнародно-правової дії» подано таке термінологічне сполучення, як потерпла держава:

«Якщо встановлено, що держава вчинила міжнародно-протиправну дію, це призводить до її відповідальності за міжнародним правом. Певні правові наслідки, спричинені цією відповідальністю, Комісія міжнародного права намагається кодифікувати в частині 2 Проекту статей про відповідальність держав, де йдеться про “зміст, форми та ступені міжнародної відповідальності”. Проект статті 5 містить визначення терміну “потерпла держава” (виділення наше – О.Х.), право якої порушено міжнародно-протиправною дією іншої держави. У разі міжнародного “злочину” у значенні проекту статті 19 (на відміну від звичайного “делікту”, правопорушення) визначення поширюється не лише на безпосередньо потерплу державу, а включає й “усі інші держави”» [8, 372-373].

У передмові до книги «Сучасний вступ до міжнародного права» М. Ейкхерста сказано, що вона вперше була надрукована 1970 року, витримала шість видань, перекладена на багато мов світу і стала класикою серед підручників для студентів факультетів права та політології. Потреба у перевиданні підручника продиктована численними новими змінами у міжнародному праві та міжнародних відносинах. [8, 15]. Тим більше прикро, що така цінна книга має багато помилок (наведене – лише крапля з усієї їх кількості).

Зрозуміло, що дієслово *волати* (кричати, голосно кликати) подано замість *воліти* (бажати, хотіти). [14, I, 726-727]. А ось словосполучення *потерплий чужинець, потерпла держава* утворено неправильно, оскільки дієприкметник *потерплий* має значення «той, що втратив чутливість, здатність вільно рухатися (про руки, ноги і т. ін.)» [14, VII, 405]. В юридичній енциклопедії знаходимо

дієприкметник *потерпілий*, що означає особу, якій заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду [18, 699]. Словосполучення «шкода, яку потерпає громадянин» має бути подано як «шкода, якої зазнає громадянин» (хоча можливі й інші варіанти). Зроблені виправлення – не нові терміни юридичної науки, такою було їх нормативне вживання і в 70-і роки, і наприкінці минулого століття, коли виходив друком переклад підручника, так маємо і сьогодні.

Українська літературна мова – одна з найкращих мов світу. Хочеться, щоб розуміли це не лише у розвинених країнах за межами нашої держави, а й усі ми у себе вдома.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б. Тонни і грам // Центральний державний архів-музей літератури і мистецтв України, Фонд № 159, опис 1, справа 35).
2. Ботанова К. Книжка, якої не існує. – Дзеркало тижня, № 3 (632) 27 січня 2007 року. – С. 19.
3. Бридке каченя. – Изд-во «Проф-Пресс, Ростов-на Дону, 2000.
4. Ейлін Ганн, американська письменниця і літературний редактор, володарка премії «Неб'юла -2005». – Дзеркало тижня. – 2006. – № 34 (613) 9 вересня. – С. 19.
5. Запаско Я. «Доброписці тоді славні були». Нариси з історії українського рукописного мистецтва / Я.Запаско. – Львів : Афіша, 2003. – 176 с.
6. Зорівчак Р. Український художній переклад як націєтворчий чинник. – Літературна Україна, 13 січня 2005 року. – С. 7.
7. Зарубіжна література : хрестоматія, 10 клас / укладач Гром'як Р.Т., Дзик А.П., Зілевич Л.С., Ковальова Л.Л., Чуловський Б.С. – Тернопіль : Астон, 2001. – 352 с.
8. Маланчук Пітер. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом / Пітер Маланчук. – Х.: 2000. - с.
9. Матіяш Богдана. Відбиток однієї катастрофи // Дзеркало тижня, № 32 (611) 26 серпня 2006 року. – С.19
10. Москаленко М. Тисячоліття: переклад у державі слова // Тисячоліття. Поетичний переклад України-Русі / М.Москаленко. – К. : Дніпро, 1995.
11. Памук О. Сніг : роман / Переклад з турецької О.Б. Кульчицького. – Харків : Фоліо, 2006. – 479 с.
12. Переклад для мене – це наче дзеркало. Інтерв'ю з Вірою Річ // Сучасність. - № 2, 2006. – С. 57-64.
13. Savory T. The art of translation / T. Savory. – London, 1957.
14. Словник української мови в 11 томах. – К. : Наукова думка, 1970-1980.
15. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням / М.Стріха – К. : Факт, 2006. – С. 344.
16. Содомора А. Під чужою тінню : роман-есе / А. Содомора. – Л. : Літопис, 2000. – С.207.
17. Фрис В. Історія кириличної рукописної книги в Україні X-XVIII ст. / В.Фрис. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. – 188с.
18. Юридична енциклопедія: в 6-ти т. / Ред. кол.: Ю.С.Шемшученко та ін. – К. : Українська енциклопедія, 2002. – Т. 4. – 720 с.

Kharchuk O. Editor job of translation

Problems editing of translated fiction and textbooks, the task editor to work on text translation, co editor with an interpreter.

Keywords: translation, translation editor, literary translation, translation of textbooks